

Bava Basra (Mishnah 83b; see Choshen Mishpat 233:1)

מכר לו חטין יפות — If [the seller] sold him what was purported to be **superior wheat**, and it was found to be inferior, — **and it was found to be inferior**, — If he sold him what was purported to be **inferior wheat**, and it was found to be superior, — **the buyer can retract**. — If he sold him what was purported to be **inferior wheat** and it was indeed found to be inferior, and similarly, if he sold him what was purported to be **superior wheat** and it was indeed found to be superior, — **the seller can retract**. — If he sold him what was purported to be **inferior wheat** and it was indeed found to be inferior, and similarly, if he sold him what was purported to be **superior wheat** and it was indeed found to be superior, — **neither one of them can retract**. — If he agreed to sell him **red wheat**, and it was found to be white, — or if he agreed to sell him **white wheat**, and it was found to be red; — **neither one of them can retract**. — If he agreed to sell him **olive wood** and it was found to be sycamore wood, — or if he agreed to sell him **sycamore wood**, and it was found to be olive wood; — **neither one of them can retract**. — If he agreed to sell him **wine**, and it was found to be vinegar, — or if he agreed to sell him **vinegar**, and it was found to be wine; — **neither one of them can retract**. — In all these cases, — **both of them can retract**.

Beitzah (6b-7a)

היה דאמר להו — **There was a certain person who said to [the vendors]:** — **“Who has eggs from a cackling hen for sale?”** This man wanted eggs laid by a live hen, — **but they gave him eggs** that had been found in a slaughtered [hen]. — **He appeared before R' Ami** to seek legal recourse. — **[R' Ami] told them:** — **It is a mistaken purchase and may therefore be rescinded.**

The Gemara asks:

פשיטא — This is **obvious!**

The Gemara answers:

You might have said that in fact **this [man] wanted eggs only for eating**, — **and he requested eggs of a cackling hen** (as opposed to eggs from a slaughtered hen) **because they are fully developed**, and therefore better for eating. — **And if you ask: What difference does it make** whether he wanted eggs from a live hen because they are better for eating, or because they hatch into chickens? — **Had the purchaser wanted eggs from a live hen merely for eating**, it would have been sufficient for the seller **to refund him the difference** in value **between** the eggs of a live hen and eggs from a slaughtered hen. It would not have been necessary to return the entire sum. — **[R' Ami] therefore informs us** that when a purchaser specifies eggs from a live hen, it is assumed that he wants them for breeding chickens. Consequently, his purchase of eggs found in a slaughtered hen (that are useless for this purpose) is invalid and he is entitled to a full refund of his money.

חטים יפות ונמצאו רעות

רשב"ם (בבא בתרא פג:) - התנה לו למכור חטים יפות ונמצאו רעות אין זה מקח טעות שיוכלו שניהם לחזור, שהרי חטים התנה למכור וחיטין מכר, ואי משום דרעות נינהו אין זה אלא אונאה כאונאת שתות ויכול לוקח לחזור שהרי נתאנה, אבל מוכר שלא נתאנה לא יכול לחזור.

נתיב יושר (כה, סק"א) - משמע דוקא אמר למכור יפות ונמצאו רעות חוזר, אבל אם לא הזכיר מה יתן לו, אם חטים יפות או רעות, אלא חטים סתם הכל בכלל חטים.

איל מסורס ונמצא אינו מסורס

תרומת הדשן (סי' שכב, הובא ברמ"א רלג, א) - ראובן אמר לשמעון יש לך למכור בשר צאן מאיל מסורס ואמר לו הן, ומכר לו הבשר ונמצא מאיל שאינו מסורס דריחו נודף ואינו טוב לאכול כמסורס ורצה ראובן לגמרי לחזור במקח כי אמר דמקח טעות הוא ושמעון אומר לא תחזור לגמרי במקח אם אינו שוה הבשר כמסורס תן בו כשוויו, הדין עם מי. יראה דהדין עם שמעון... הא קמן [מסוגיא דביצה עם פרש"י] דכל היכא דלאכילה קבע לוקח, אף על גב דקאמר בפירוש למוכר להאי מילתא קבעינא, אי יהיב ליה מוכר מלתא אחרייתא מאותו המין דלא שוה לאכילה כי האיך דקבעי, אין המקח טעות לגמרי בשביל כך אלא יהיב לה דביני וביני... אמנם אם ידוע הוא דראובן כל כך איסתניס דלא קאכיל כלל בשר איל שאינו מסורס מצינו למימר דמקח טעות לגמרי הוא דהא לא שווי ליה כלום לאכילה.

ב"ח (רלג, א) - ודבר תימה פסק דאין לך מום גדול מזה, ותו דהאיך מאכילים לאדם בעל כרחו דבר שאינו מקובל על נפשו, ותו דהלא התנה עמו בפירוש שיהא מאיל מסורס וכשאינו מסורס אינו חפץ לקנותו ודמי לחטין יפות ונמצאו רעות דלוקח יכול לחזור בו, דאין טעם היפות כטעם הרעות... וראיה שהביא בתרומת הדשן מפרק קמא דביצה מההוא דאמר ליה ביעי דפחיא למאן וכו' אינה ראייה כלל לפי מקצת נוסחאות דגורסין לשם אותבינהו ולא אפרוח, כמו שכתב הרמ"ה והסכים עמו הר"ן בפ' האיש מקדש וכתב... שאף לאותן שאינן גורסים לשם אותבינהו ולא אפרוח על כרחך צריך לפרש כן מפני שלא יעלה כלל על הדעת לומר במי שדעתו לקנות דבר חשוב שיהא בידו של מוכר להשלים לו בהרבה מן הגרוע או בדמים.

חתם סופר (ביצה שם) - הריטב"א [כתב] דאין שום קפיידא לאכילה ולא לענין בריאות הגוף כלל וכלל בין הני ביעי להני ביעי רק קפיידא של קפדן, והוה ליה יפות ונמצאו רעות דהמקח קיים ומחזיר לו אונאתו. ואין ספק דבין איל מסורס לאינו מסורס נמי הכי הוא דהרי איל שאינו מסורס לגבוה סליק וכהניס אוכלים אותו למשחה לגדולה. [וע"ע אולם המשפט כזה. וע"ש עוד בענין אין הולכים בממון אחר הרוב.]

אולם המשפט - יש להסתפק אם צריך שיהא ידוע להמוכר מקודם [שהלוקח איסטניס], וכעין גברא דעביד דזבין לנכסתא דבעי המוכר מכירו, די"ל דהתם דוקא בלא פירש כלל, אבל הכא כיון דפירש בפירוש מסורס עליה דמוכר לסלוקי אדעתיה דהוא איסטניס, וצ"ע.

שער המשפט - לפי עניות דעתי הוי ספיקא דדינא דמדברי רש"י וסמ"ג וסמ"ק משמע כהתרומת הדשן, והרי הרב בדרכי משה בסימן רל"ב ראתה עינו של משה דברי הר"ן דפ' האיש מקדש ואפילו הכי פסק הכא כהתרומת הדשן משום דפלוגתא דרבוותא היא והמוציא מחבירו עליו הראיה. [וע"ש דהחולקים על התרומת הדשן סוברים שאינו מחזיר לו אלא דביני וביני רק לפי הוה אמינא הגמרא אבל למסקנא צריך להחזיר הכל.]

ערוך השלחן - זה שאמרנו ביפות ונמצאו רעות שהלוקח יכול לחזור בו, דוקא ביפות ורעות ממש שנקראו בפי העולם יפות ורעות, אבל בדבר שאין העולם מדקדקין בו כל כך כגון שמכר לו בשר בחזקת שהוא מן איל מסורס ונמצא שאינו מסורס אין בזה דין יפות ונמצאו רעות... אמנם גם בזה רבים החולקים וסבירא להו דגם זה הוי כיפות ונמצאו רעות כיון שדיבר מפורש בשר מסורס, וכן בכל מין סחורה שדברו סחורה זו אף שנתן לו כיוצא בה אם היא מעט גרוע יכול לחזור בו, וכתבו שכן יש להורות. ויש מי שכתב דהוי ספיקא דדינא, אבל הלכה כרבים... ופשיטא שאם לקח בשר מדופן ונתן לו מהיד או מהרגל דהוי כמין אחר ממש, וכן כל כיוצא בזה. [ועי' גם נתיב יושר.]